

*Příloha k č. j. 7790/2015*

Ústavnímu soudu  
v Brně

ke sp. zn. Pl. ÚS 10/15

Věc: Návrh senátu Ústavního soudu na konstatování rozporu § 72 odst. 1 věty první zákona  
o rodině s ústavním pořádkem

Vyjádření Senátu  
Parlamentu České republiky

V Praze dne 1. července 2015

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

SENÁT

MILAN ŠTĚCH

PŘEDSEDA

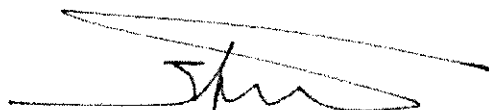
V Praze dne 1. července 2015  
Č. j. 7790/2015

Vážená paní,

v příloze Vám zasilám vyjádření účastníka řízení k návrhu senátu Ústavního soudu na konstatování rozporu § 72 odst. 1 věty první zákona o rodině s ústavním pořádkem, o které jste mě požádala dopisem ze dne 19. června 2015.

Řízení vede Ústavní soud pod spisovou značkou Pl. ÚS 10/15.

S pozdravem



Vážená paní  
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.  
soudkyně Ústavního soudu  
Ústavní soud  
Joštova 8  
660 83 B R N O

K žádosti, kterou zaslala soudkyně zpravodajka JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. dopisem ze dne 19. června 2015, sp. zn. Pl. ÚS 10/15, doručeným Senátu Parlamentu České republiky dne 22. června 2015, podávám v požadované lhůtě podle § 69 odst. 1 a v souladu s § 30 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, za Senát Parlamentu České republiky toto

### vyjádření:

#### I.

Senát Ústavního soudu složený z předsedy Ludvíka Davida, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře přerušil dne 14. dubna 2015 řízení o ústavní stížnosti stěžovatele , zastoupeného JUDr. Petrem Škvainem, advokátem, se sídlem Koperníkova 21, Plzeň, proti rozsudku Krajského soudu v Plzni č. j. 56 Co 65/2014-72 ze dne 24. 6. 2014 a rozsudku Okresního soudu v Chebu č. j. 18 Nc 1054/2013-56 ze dne 12. 12. 2013, vedené pod sp. zn. I. ÚS 3283/14, a podal návrh plénu Ústavního soudu na konstatování rozporu § 72 odst. 1 věty první zákona o rodině s ústavním pořádkem.

Uvedenou ústavní stížností se stěžovatel domáhal zrušení výše zmíněných rozhodnutí Okresního soudu v Chebu a Krajského soudu v Plzni pro rozpor s ústavně zaručenými právy na ochranu rodiny, dětí a mladistvých a práva na spravedlivý proces. Důvodem bylo zamítnutí jeho návrhu na zrušitelné osvojení syna jeho mnohaleté družky soudem první instance a potvrzení odvoláním napadeného rozsudku krajským soudem, jenž se ztotožnil s právním názorem okresního soudu. Stěžovatel žije ve společné domácnosti s matkou nezletilého dítěte a dalším, jejich společným, dítětem. Osvojení je též výslovným přáním nezletilého, protože stěžovatele považuje od malička za svého otce, což vyplynulo jak z osobního pohovoru s ním, tak z tvrzení jeho matky. Orgán sociálně-právní ochrany dětí doporučil, aby soud návrhu vyhověl a vzhledem ke skutečnosti, že biologický otec dítěte o něj neprojevoval opravdový zájem, rozhodl okresní soud, že není třeba jeho souhlasu k osvojení. Přesto okresní soud rozhodl a krajský soud potvrdil, že sice byly splněny některé podmínky pro osvojení, avšak nikoliv podmínka, že jako společné dítě mohou někoho osvojit jen manželé, jak požadoval dnes již zrušený § 66 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „zákon o rodině“). Zákon dle soudu nedává možnost osvojení v případě, že nejde o osvojení osamělou osobou v tom smyslu, že by osvojitel byl fakticky jediným rodičem.

Senát Ústavního soudu upozornil na předchozí judikaturu Ústavního soudu, vyjadřující se k možnosti přezkumu právních předpisů, které již pozbyly platnosti. Obecně tuto možnost připustil v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/2000, kde konstatoval, že *dojde-li soudce obecného soudu k závěru, že „zákon, jehož má být při řešení věci použito (tedy nikoli pouze v té době platný, ale také v té době již neplatný, avšak ještě aplikovatelný zákon), je v rozporu s ústavním zákonem, je povinen předložit věc Ústavnímu soudu...“*. Toto pravidlo později zpřesnila rozhodnutí vydaná pod sp. zn. Pl. ÚS 42/03, sp. zn. Pl. ÚS 38/06, sp. zn. Pl. ÚS 14/09, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 či sp. zn. Pl. ÚS 23/11 tak, že *„ústavnost zrušeného či změněného zákona přezkoumá Ústavní soud za podmínky, že adresátem tvrzeného důvodu protiústavnosti je veřejná moc a nikoliv subjekt soukromého práva. V případě vertikálních vztahů (mezi jednotlivcem a státem) je třeba dát přednost ochraně základních práv před právní jistotou a důvěrou v právo; v případě těchto vztahů dal Ústavní soud tedy najevo, že vyslovení neústavnosti bude mít dopad i na práva založená na základě takového neústavního právního předpisu.“* (viz sp. zn. Pl. ÚS 41/10). Dle senátu Ústavního soudu je ke stejnému závěru třeba dojít, i *„pokud k názoru o protiústavnosti ustanovení již neplatného, ale v dané věci*

*aplikovatelného, zákona dospěje senát Ústavního soudu, neboť ani ten není oprávněn sám vyslovit nesoulad zákona s ústavním pořádkem. Tato pravomoc náleží pouze plénu Ústavního soudu.“*

V průběhu řízení o ústavní stížnosti se senát Ústavního soudu přiklonil k názoru, že stěžovatelem napadená rozhodnutí porušila jeho právo na ochranu rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) a jsou také v rozporu s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Obecné soudy podle zmíněného senátu nikterak nevzaly v potaz princip nejlepšího zájmu dítěte a tím, že v napadených rozhodnutích odmítly z faktického stavu učinit i stav právní, zasáhly do rodinných vztahů stěžovatele, dítěte a jeho biologické matky bez dostatečných důvodů. Obecné soudy zohlednily jen skutečnost, že „zákon o rodině paušálně zakazoval vyhovět návrhu na osvojení v případě, v němž osvojitelem má být druh jednoho biologického rodiče. Pokud soudy nejsou oprávněny posuzovat konkrétní okolnosti jednotlivých případů a byly nuceny obdobné návrhy paušálně zamítnout, tak nemohly zohlednit proporcionalitu zásahu do rodinného života a nemohly ani posoudit nejlepší zájem dítěte, i když je to jejich povinností, jak bylo právě zmíněno. Taková situace je podle senátu Ústavního soudu v rozporu s výše uvedenými základními právy.“. Senát Ústavního soudu se domnívá, že překážkou ke kladnému posouzení stěžovatelova návrhu obecnými soudy je § 72 odst. 1 věta první zákona o rodině, podle které osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. Aplikací tohoto ustanovení v případě osvojení nezletilého stěžovatelem by tak „zanikl právní vztah mezi nezletilým a jeho matkou, což jednak stěžovatel ani nepožaduje a jednak by to bylo v rozporu se zájmy a právy nezletilého i jeho matky. Senát Ústavního soudu proto toto ustanovení zákona o rodině považuje za rozporné s čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte“, a proto řízení o ústavní stížnosti přerušil a podal návrh plénu Ústavního soudu na konstatování rozporu § 72 odst. 1 věty první zákona o rodině s ústavním pořádkem.

## II.

Ustanovení § 72 odst. 1 zákona o rodině s účinností od 1. srpna 1998 do 31. prosince 2013 znělo:

„(1) Osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. Zanikají také práva a povinnosti opatrovníka, popřípadě poručníka, který byl ustanoven, aby za rodiče tato práva a povinnosti vykonával.“

## III.

Ustanovení § 72 odst. 1 věta první je v zákoně o rodině od počátku jeho platnosti (13. prosinec 1963) s účinností od 1. dubna 1964, aniž by bylo dotčeno jakoukoliv změnou (vložená byla pouze slova „ , popřípadě poručníka“ do věty druhé zákonem č. 91/1998 Sb.; věty druhé se však návrh netýká).

S ohledem na skutečnost, že byl Senát Parlamentu ČR ustaven v roce 1996, je zřejmé, že na schválení tohoto ustanovení neparticipoval.

Je však třeba zmínit, že horní komora Parlamentu již schvalovala tzv. velkou revizi zákona o rodině, provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, jakož i další dílčí novelizace části druhé hlavy čtvrté zákona o rodině, týkající se problematiky

osvojení. Ani v jednom případě, ať už samostatně či v souvislosti s jinými ustanoveními, nebyl předmětný § 72 odst. 1 věta první v Senátu zpochybňován, takže nelze vyjádření Senátu obohatit o žádné argumenty ve prospěch či neprospěch napadeného ustanovení.

Na závěr lze pro úplnost uvést, že dosavadní právní úpravu, pokud se jedná o důsledky osvojení, v zásadě převzal i nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), jehož § 833 odst. 1 věta první zní: „Osvojením zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, jakož i práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající.“. Ani v procesu přijímání této zákonné normy nebyla v Senátu daná materie předmětem diskuse.

#### IV.

Toto vyjádření zasílám s vědomím, že je zcela na Ústavním soudu, aby posoudil soulad § 72 odst. 1 věty první zákona o rodině s ústavním pořádkem tak, jak je navrhováno senátem Ústavního soudu.



Milan Štěch  
předseda Senátu  
Parlamentu České republiky

**Ověřovací doložka konverze do dokumentu obsaženého v datové zprávě**

Ověřuji pod pořadovým číslem **74780386-20962-150701151537**, že tento dokument, který vznikl převedením vstupu v listinné podobě do podoby elektronické, skládající se z **5** listů, se doslovně shoduje s obsahem vstupu.

Zajišťovací prvek: **reliéfní ražba, dopis**

Ověřující osoba: **Jan Knotek**

Vystavil: **Česká republika - Kancelář Senátu**  
Pracoviště: **Česká republika - Kancelář Senátu**  
V Praze dne **01.07.2015**



74780386-20962-150701151537